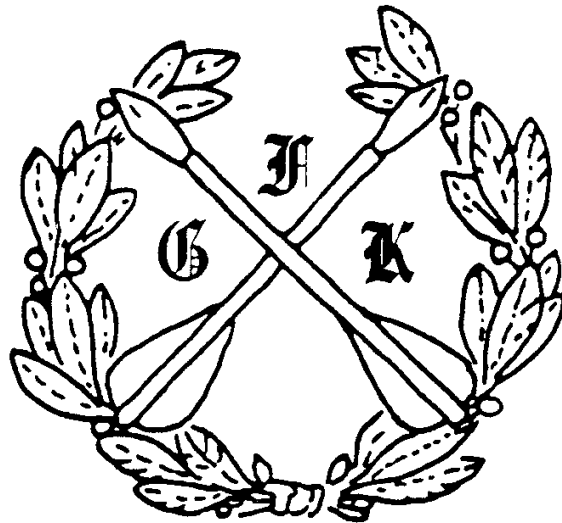

Gamla Falukamrater FÖRENINGEN

Årsskrift 2018

och medlemsmatrikel

Innehåll Årsskrift 2018. Häfte 88

Ordföranden har ordet	sid 3
Engelbrektsmonumentet 100 år	sid 4
Historiska klubben i Falun	sid 7
Läroverket – Handelsgymnasiet – Valhalla	sid 8
Johannes Moraeus, en Faluprofil	sid 10
Än lever Dala Gymnasistförening!	sid 12
Ett 60-årsjubileum	sid 13
Storträffen 2017	sid 14
Ordet	sid 16
Ett mellanjubileum	sid 18
Pedagogerna	sid 19
105:e och sista gången vid Falu Högre Allmänna Läroverk	sid 20
Höstträffarna 2017 och 2018	sid 22
Matrikel	sid 24
Annonser	sid 37
Gamla Falukamraters styrelse, revisorer och valnämnd	sid 39

Redaktion: Helene Carlbäck, Susanne Abenius, Eva Asplund, Marianne Karlén
Stocken Snabbtryck AB, www.stocken.se, har svarat för tryckningen av Årsskriften

Ordförande har ordet

Kära Falukamrater!

Så blev det då dags för en ny Årsskrift. Här serverar vi en blandning av historiska betraktelser över människor och monument med anknytning till vårt Falun, glimtar om läroverket, handelsgymnasiet och Valhalla, hågkomster från glada studentjubileer, reflexioner över konsten att vara en god pedagog och rapporter från de senaste årens höst- och vårträffar. Samt ett glatt konstaterande att Dala Gymnasistförening lever än! Rafflande skildring av en hotande olycka i Falu gruva bjuder vi också på i novellen ”Ordet”, byggd på en sann historia. Och så bilder av alla de slag. Vi hoppas att anrättningen ska smaka er väl.

Stort tack till skribenter och fotografer! Utan er bleve det ingen årsskrift. Och tack till våra sponsorer som i år är elva stycken!

Vi har också en matrikel med i årsskriften. Vår vädjan till er: om ni ser någon uppgift i matrikeln som bör ändras, vänd er då till matrikelansvariga Marianne Karlén, gamla.falukamrater@gmail.com

Så något om kommande roligheter: Årsstämman hålls den 6 april, följt av föredrag och lunch på Myntkabinettet i Stockholm. För den årliga höstträffen planerar styrelsen att upprepa förra årets lyckade Dalaresa – den här gången med start i Falun och avslutande sammankomst i Stockholm. Vi återkommer om den saken.

Nästa år är det 2020 och då fyller Gamla Falukamrater hundra år. Det firar vi med jubileumsfest på Stallmästaregården i Stockholm, där föreningen bildades 1920! Notera lördagen 30 maj 2020 i kalendern. Till det ska vi också ha en jubileumsbok färdig, som vi tänker lägga ner en portion extra möda och resurser på.

En ljusnande vår önskar jag er alla,

Helene

Helene Carlback, foto: Tommy Jansson

ENGELBREKT – 100 år på torget

Nu i höst har Engelbrekt funnits i 100 år på torget, Men det har inte varit lätt. Det tog tjugo år för honom att komma dit – och man höll på i ytterligare tjugo år för att få bort honom från torget. En tidning skrev: ”Kampen om Engelbrekt i Falun var inte mindre intensiv än Engelbrekts egen kamp”.

Det hela började våren 1899. Magister Per Envall hade en lektion i historia för barn i tredje klassen i folkskolan. Dagens ämne var Engelbrektsupproret. Han berättade med stor inlevelse om hur denne bergsman från Falun lyckats befria Sverige från den danska kungens förtryck och blev utropad till rikshövitsman i Örebro. Där fanns sedan 1865 Qvarnströms staty över Engelbrekt, vilken Envall fann felplacerad. Han skulle givetvis stå på torget i Falun.

När lektionen var slut gick eleven Algot Göransson fram och gav magistern ett öre. – Vad ska jag ha det till? sa Envall. – Magistern kan väl samla in pengar så att vi får en staty här i Falun också, sa Algot. Sen samlade hela klassen in sina fickpengar och gav till magistern.

På kvällen var Envall bjuden till landshövding Wersäll och berättade om händelsen. Landshövdingen blev rörd och lovade att tacka lille Algot i skolan nästa dag. Och han kom och hade med sig fyra journalister från dalatidningarna.

Framför Engelbrekt inför studentskrivningarna 1964

Konstnären Karl Hultström

Gossen Algot blev dagens hjälte i tidningarna. Händelsen spred sig till rikspresen och dagarna efteråt skickades pengar i brev från hela landet till Falu stad. Man beslöt i all hast att starta en insamling och att uppmana till lokala insamlingar i alla dalaorter. Insamlandet började omedelbart. I Grängesberg lyckades man efter en stor "Engelbrektsfest" med många volontärer få in hela 4.000 kr vilket då motsvarade en årslön för en läkare.

När året var slut flyttade landshövding Wersäll och efterträdaren Holmqvist blev ny primus motor för fonden som då ökat till 30.000 kr. Man tog det lugnt i två år. Sedan började funderingarna: Hur får man en staty? Holmqvist satte in en annons i Dagens Nyheter där "Herrar konstnärer" var välkomna att anonymt göra gipsmodeller och sända i lådor till Falun. Det kom 25 stycken.

Sen ordnades det med en utställning med förslagen. Man hade dock glömt att ta in en konstnärlig bedömning. Landshövdingen tog kontakt med de två verkliga kännarna vi hade i Dalarna – Anders Zorn och Carl Larsson.

Det visade sig att dessa herrar vid en dyr middag på Stadshotellet var kritiska mot det arbete man gjort. De ansåg att kvalitén på verken var låg och att samtliga verk borde refuseras. Bland de 25 konstnärerna blev det stor bestörtning då de ansåg att verken mycket väl kunde bedömas av en jury. 15 av dessa anonyma verk finns fortfarande kvar på Dalarnas museum och standarden är genomgående hygglig (min egen bedömning). Men Zorn och Larsson gav i stället landshövdingen i uppdrag att låta två av Sveriges främsta konstnärer tävla mot varandra och att dessa båda skulle få en hygglig konstnärsersättning oavsett vem som gjorde det bästa förslaget.

De två som skulle tävla var den kände värmlänningen Christian Eriksson och en då helt okänd nykomling vid namn Carl Milles, skulpturelev i Paris. De var båda upptagna konstnärer och fick därför två år på sig. När verken kommit in bedömdes Erikssons verk "Bågspännaren" som bäst. Men det var inte okomplicerat. Eriksson hade skapat en modell som harmonierade med Kristine Kyrka med ett högt och reliefbundet stenfundament med Engelbrekt och hans armé. Det kröntes av en bronsfigur där en dalkarl satt på huk och spände ett armborst. Fundamentet kunde associeras till kyrkans torn och själva spiran motsvarades av bronsfiguren.

Året var nu 1910 och man gjorde ett fatalt misstag. För att juryn bättre skulle kunna bedöma resultatet fick Eriksson utföra en gipsmodell av stoden i naturlig storlek. Den sattes på plats

och juryn skulle göra bedömningen. Man hade utökat juryn med riksantikvarien och arkitekt Östberg liksom skulptören Börjesson. Det tog tid för herrarna att komma till Falun och granska verket. Under denna tid undrade faluborna vad det var för konstig gipsfigur som stod på torget.

När man fått veta att det var den kommande Engelbrektsstatyn som alla samlat in pengar till utbröt en fullständig folkstorm i pressen. Den stod mellan ”oss vanliga falubor och dalfolk som samlat in pengar” och dom ”förståsigpåare” som trodde att dom kunde behandla dalfolket hur som helst! Man krävde nu tillbaka pengarna då man inte hade Engelbrekt själv på toppen av sitt monument. Där skulle han finnas med rustning och svärd beredd att strida mot rikets fiender – dvs danskarna.

Insändarna blev allt mer otrevliga och det höga tonläget gjorde att Christian Eriksson ansåg sig ha blivit kränkt. Han meddelade att man nu skulle få en sista chans att ta monumentet – annars skulle han gärna dra sig ur detta inferno som rådde i Dalarna.

Rikspresen vädjade till faluborna att lugna ner sig och att ta detta fantastiska konstverk. Man skrev att ”Falun anser nog att man är en för fin stad för att ta emot det. I så fall kan den enkla staden Stockholm gärna samla in de medel som behövs så att alla gnälliga dalmasar kan komma hit och skämmas!” Men Holmqvist vågade inte gå emot den lokala opinionen. Christian Eriksson fick i stället uppdraget att pryda Kornhamnstorg i Gamla Stan med verket – och där står det än i dag.

Nu blev man tvungen att lösa problemet med att få en rejäl krigare på torget i Falun. Skulptören Karl Hultström var villig att utföra detta och tre år efter Bågspännarens resningen i Stockholm avtäcktes äntligen Engelbrekt i Falun, den 17:e november 1919. För detta svarade Kronprins Gustav Adolf och Prins Eugén.

Då hade det gått 20 år sedan Algot Göransson lämnade sin ettöring till magister Envall.

Epilog

På 20-talet hade faluborna insett att man missat en mycket bättre staty som ”stockholmarna lurat av oss” – och man startade nu en hatkampanj mot Hultströms staty på torget som man ville flytta ”nånstans dit där ingen såg den”. Detta varade till 40-talet.

Sedan dess har Faluns centrum bytt ansikte. Hus har rivits och nya har kommit till. Inte ens det klassiska Stora Torget har klarat sig från förändringar. Men Engelbrekt står ännu på plats efter 100 år helt oberörd av alla stridigheter kring honom.

Ändå ifrågasätter man i dag vad Engelbrekt över huvud taget haft med Falun att göra.

Han var ju född i Ingolsbenning vid Norberg.

Örjan Hamrin

Christian Eriksson, "Bågspännaren"

Historiska klubben i Falun

En illuster förening med namn enligt ovan fanns i Falun på 1930-talet, men av nutida falubor är det nog inte många som hört talas om den. De som söker information om klubben har det heller inte lätt. Stadgar, styrelseprotokoll, verksamhetsberättelser och liknande dokumentation står inte att finna. Inte heller någon medlemsförteckning.

Men i personliga dagboksanteckningar, i sparad korrespondens och i andra sådana källor har underlag erhållits för följande redogörelse: Föreningen bildades den 30 oktober 1928 på initiativ av två filosofie doktorer i historia, nämligen lektorn vid Högre Allmänna Läroverket, Hugo Valentin, och lektorn vid Folkskoleseminariet, Arnold Bratt. Ett femtiotal intresserade hade kallats och infunnit sig till konstituerande möte. De hade då dels att avgöra verksamhetens ändamål – att för medlemmarna arrangera historiska föredrag på hög vetenskaplig nivå – dels att ur medlemmarnas led tillsätta en styrelse.

Styrelsen fick tre ledamöter: Arnold Bratt, Hugo Valentin och kaptenen vid Dalregementet Bertel Wesslén. Ordförande blev Bratt, och Wesslén blev sekreterare. Lasarettsläkaren Martin Zethelius ersatte senare Valentin när denne flyttade till Uppsala.

Under följande år hölls en rad högklassiga föreläsningar. Som regel tre stycken per år. Föredragshållarna hämtades alla ur den svenska historievetenskapliga eliten. Här några exempel på ämnen som avhandlades:

Det mykenska storkungadömet.

Olaus och Laurentius Petri som historieskrivare.

Napoleon och Bernadotte. Den finska Lapporörelsen.

Och föredragshållare: M P:son Nilsson, rektor Lunds universitet N Ahnlund, professor

T Höjer jr, docent, F Rydeberg, överstelöjtnant

Uppgifter om verksamheten saknas efter 1938, och troligt är att den upphörde till följd av andra världskrigets förebud och utbrott.

Kännetecknande för en gammal kulturstad som Falun – med länsstyrelse, länsmuseum och länsbibliotek; med länslasarett, regemente, storkoncernen Bergslaget, läroverk och seminarium – är att många innevånare har en hög bildningsnivå. Och Historiska klubben i Falun välkomnades av många av dessa människor. Klubben såg ju också till att bjuda dem förnämliga program, upptagande tidens mest eftertraktade akademiska föredragshållare.

Hade klubben funnits idag, hade den välkände historieprofessorn Dick Harrison helt visst fått besöka den för ett antal bejublade framträdanden.

LAURENTIUS PAULINUS GOTHUS
Målning (beskuren) av okänd konstnär.
Foto SPA

Text: Lennart Franzén, foton: Wikipedia

Valhalla: Krogen som blev flickskola

Ett gammalt utvårdshus i kvarteret Valhalla blev 1868 en av Sveriges första flickskolor. I huset med den öppna välkomnande verandan roade sig faluborna på 1800-talet (ur Falu-Kuriren 13 juni 2001).

”Vi ses på Valla”, säger numera skolungdomarna i stan, som haft gården som omtyckt träffpunkt under senare år. Byggnadens tradition som plats för möten, musik och glatt umgänge har återupptagits. Några år på 80-talet höll hemlösa Dalateatern till i Valhallas gymnastiksal. Där spelade man bland annat barnteater.

Den putsade träbyggnaden är, tillsammans med Manhem, det enda av Faluns en gång så många utvårdshus, som bevarats någorlunda intakt. 1903 satsade Falun på en ny skolbyggnad för flickeleverna. Den uppfördes intill gamla skolan i Valhalla. Det gula stenhuset i jugend, med sina högtsträvande gavlar, ritades av arkitekt Hans Hallström.

Carl Larsson, som för övrigt hade döttrar i flickskolan, fick i uppdrag att göra fasta monogramer i aulan. Skolan kostades också på med tavelkonst, huvudsakligen i tidens nationalromantiska stil. Målningarna flyttades över till Lugnet-gymnasiet när det byggdes.

Konstnärsparet Inga-Stina och Einar Johnson bodde under många år under takåsarna, sedan flickskolan lagts ner, och hämtade inspiration från den storslagna utsikten över stan. Falu kommun lånar numera ut aulan till övande musikgrupper och sångkör.

Texten om Valhalla av Marianne Törner trycktes första gången i GFK Årsskrift 2012

Handelsskolan, Falu Handelsgymnasium och Högre Allmänna Läroverket, en något rörig historia

Falu Handelsgymnasium inrättades i staden år 1956, inkorporerades med läroverket från 1 juli 1966 och lades ned med utgången av vårterminen 1968. Som bekant upplöstes samma år de tidigare formerna för studentexamen; liksom även Högre allmänna läroverket. Nya vindar blåste, är väl det minsta man kan säga.

Handelsgymnasiet, som ägdes av Falu stad, erhöll bidrag av svenska staten och Kopparbergs läns landsting och stod under överinseende av Kungliga Överstyrelsen för yrkesutbildning. Gymnasiet omfattade tre avdelningar av ring 1/3 (varav en filialavdelning i Borlänge), två avdelningar av ring 2/3 samt en ettårig fackkurs för studenter. Filialavdelningar startades 1963 i Ludvika och Mora. Falu Handelsgymnasium sammanblandas ofta med Falu Handelsskola, som var privatägd och låg på Kyrkbacksvägen 11. Handelsskolan var verksam 1920—1969. Samma år som Handelsgymnasiet startade (1956) övertogs handelsskolan av Falu Kommun och gick upp i yrkesskolan. En period förlade Handelsgymnasiet sin maskinskrivningsundervisning hos Handelsskolan. Hänger alla med så långt? Jaså, inte?

Det går att få saker och ting mer skarpt klargjorda och dessutom få veta mer om man läser ett magisterexamensarbete av Lena Lindahl vid institutionen för ABM (arkivvetenskap) vid Uppsala universitet från 2012: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:529803/FULLTEXT01.pdf>

Texten om Läroverket och Handelsgymnasiet skrevs 2017 av tidigare webbredaktören Håkan Bjerneld för föreningens hemsida; foto: Håkan Bjerneld

Johannes Moraeus, en Faluprofil

Somliga människor blir mer kända genom barn eller svärsöner än på grund av sin egen gärning. Så var det för bergslagsläkaren och ledamoten av Kungliga Vetenskapsakademien Johannes Moraeus på Svedens gård strax utanför Falun. Äldsta dottern Sara Elisabeth råkade nämligen gifta sig med blomsterkonungen Carl Linnaeus och blev därmed långt mer välkänd än sin far, trots hans stora egna meriter.

Johannes Moraeus föddes den 19 mars 1672 och dog den 29 april 1742 på Svedens gård. Han var son till Johan Moraeus, född i Mora och som vuxen kronobefallningsman i Sätters län. Modern hette Barbro Swedberg och var dotter till bergsmannen Daniel Isaksson och prästdottern Anna Persdotter Bullernaesia. Johannes farfar hette Petrus Jonae Helsingius (1592–1663) och hade först varit kyrkoherde i Mora och därefter i Falun. Sju av dennes barn tog sig namnet Moraeus efter sin födelsesocken.

Fadern, Johan Moraeus, var länge sjuklig och avled i Falun 1678 efter 18 års äktenskap. Modern Barbro Swedberg, syster till biskop Jesper Swedberg, lämnades som änka med sju barn att försörja ”uti ganska ringa vilkor”. Johannes var endast sex år gammal när fadern dog och fick en svår uppväxt. Han gick i skola i Falun fram till sitt sextonde år, då han blev praktikant på apoteket Svanen i Stockholm. Åtta år senare kallades Johannes till Uppsala av sin morbror, Jesper Swedberg, som då var pastor primarius i lärdomsstaden.

I Uppsala fungerade Johannes som informator till Swedbergs barn samtidigt som han studerade medicin. Han disputerade år 1703 och reste strax därefter till Holland, för att slutföra sina studier i medicin i Leiden och Amsterdam. Studierna genomfördes med hjälp av morbror Jesper och andra släktingar, bl.a. kusinen ”syster Schönström”, som var hustru till Olof Rudbeck d.y.

Före hemresan till Sverige besökte Johannes Moraeus Frankrike, där han i Reims, i januari 1705 promoverades till medicine doktor. Året därpå lyckades morbror Jesper Swedberg, numera biskop

Porträtt av Johannes Moraeus finns på Linnés Hammarby, en oljemålning utförd av J.H. Scheffel. En sentida kopia av målningen finns på Svedens gård

i Skara, få till stånd en provinsialläkartjänst åt sin systerson i samma stad.

År 1708 sökte Johannes Moraeus den utlysta tjänsten som provinsialläkare i Falun, en syssla han tillträdde året därpå. Därigenom återvände Johannes Moraeus till Falun. Vid denna tid fanns endast nio provinsialläkartjänster i hela landet. Utöver de medicinskt skolade läkarna fanns bardskärare, chijmister, oculister och badare som kunde biträda med enklare ingrepp. Johannes Moraeus fick arbeta hårt då han var såväl gruv- som stadsläkare samtidigt som han hade en omfattande privatpraktik med många ansträngande sjukresor i hela Dalarna.

Johannes Moraeus gifte sig år 1715 med Elisabeth Hansdotter (1691–1769). Hon var äldsta dotter till bergsrådmannen Hans Israelsson på Korsnäs, som tillhörde både Stierna- och Swinhufwudsläkterna. Med hjälp av hennes förmögenhet kunde Johannes, vid två tillfällen, 1716 och 1721, lösa ut övriga arvingar i Svedens gård, strax sydöst om Falun. Där föddes äldsta dottern Sara Lisa 1716 och de övriga sex barnen i syskonskaran.

Botanikern Carl Linnaeus kom första gången till Falun vid juletid 1733 och lärde känna och förälskade sig i Sara Lisa Moraea under följande år. Troligen träffades de på kungsgården Noret vid sjön Tiskens strand. Linnaeus blev hjälpinformator till landshövding Nils af Reuterholms barn, vid sidan av informatorn Johannes Brovallius. Dottern Hedvig Ruterholm och Sara Lisa Moraea var bästa vänner och umgicks ofta. Linnaeus friade till henne den 16 januari 1735 och fick Johannes Moraeus godkännande 11 dagar senare, dock på vissa villkor. Han och hans hustru ansåg att Linnaeus måste disputera och få en trygg ekonomi innan något bröllop kunde ifrågakomma. Efter doktorsexamen i Holland och en lönsam läkarpraktik i Stockholm kunde Linnaeus godkännas. Bröllopet mellan Carl och Sara Lisa ägde rum på Sveden sommaren 1739 i den bröllopsstuga som ännu kvarstår där.

Johannes Moraeus invaldes år 1739 som ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien, grundad samma år, med svärsonen Carl Linnaeus som en av initiativtagarna. Samma år fick Moraeus hjälp i sitt tunga arbete som provinsialläkare, stads- och gruvläkare i Falun då den nypromoverade läkaren Olof Kalmeter anställdes. Kalmeter skulle så småningom komma att efterträda Moraeus på posten som provinsialläkare och dessutom gifta sig med hans andra dotter, Anna Christina.

År 1695 hade ett nytt Gruvhospital uppförts strax intill Stora Stöten och nära gruvkrogen. Byggnaden innehöll mottagningsrum, operationssal och vådrum med tolv sängar och plats för 24 patienter. Beläggningen var i allmänhet 15–16 patienter. Något kök fanns inte i byggnaden. De intagna fick mat hemifrån eller så kunde mat hämtas från den närbelägna krogen. De patienter som själva kunde gå hade möjlighet att ta sig till krogen för ett stopp öl.

Gruvhospitalet blev landets första akutsjukhus med kirurgisk verksamhet. Det togs i bruk 57 år före Serafimerlasarettet i Stockholm och hade fler vårdplatser än detta. I kassaböckerna från 1690-talet kallas det ”gruvdrängsstugan” eller ”gruvdrängshospitalet” och i början på 1700-talet för ”gruve-hospitalet” eller ”gruve-lasarettet”. Alla skadade skulle bege sig dit, vare sig de behövde

läggas in eller inte. Sjukstugan fungerade på så vis som en företagshälsovård i modern mening.

Den gamla hospitalsbyggnaden blev så småningom alltmer bristfällig och kall och så inpyrd av ohyra i väggar och sängar att den var otjänlig för vård av patienter. På 1740-talet byggdes ett nytt Gruvhospital med sjukstuga längs södra sidan, mittgång rakt igenom huset och fyra kamrar på norra sidan, varav en blev fältskärskontor och den andra ”Hustruns kammare” för den vaktkvinna som biträdde kirurgen. Det tredje rummet blev kontor för markscheidern och det fjärde mangel- och likbod. Det senare användes troligen också för obduktioner.

Den 29 november 1742 avled Johannes Moraeus på Svedens gård. Han var då 70 år gammal. Carl Linnaeus har i sin *Nemesis Divina* skrivit om svärfaderns bortgång. Döden föregicks av flera varsel och när de förskräckta kvinnorna gick in i hans sjuksal utblåste Johannes sista andetag. I sin biografi över svärfadern skrev Linnaeus att han var religiös, allvarsam, höll ord och avtal som heliga, tålde ingen flyktighet eller nyfikenhet, ägde största förtroende i sin medicinarpraktik och att han med stort intresse läste lärda skrifter och arbeten.

Johannes Moraeus hade ett omfattande bibliotek med över 450 böcker i olika ämnen som medicin, anatomi, kirurgi, farmakologi, filosofi och teologi men även klassiska verk av grekiska och romerska författare som Aristoteles, Cicero, Demosthenes, Horatius och Seneca.

Daniels Sven Olsson

Än lever Dala Gymnasistförening!

DGF är Sveriges äldsta och enda, nu aktiva gymnasistförening. Den bildades 1868. Hur har den kunnat överleva? Jo, föreningen består av två entusiastiska styrelser, som arbetar helt ideellt. Deras mål är att ge gymnasisterna en rolig och trivsamt skoltid. Att föra gamla traditioner vidare är en viktig del och speciellt kring studentexamen. Ingen lätt uppgift! Tidigare var det 2-3 examensdagar med 15-25 studenter per dag. Nu är det över 1000 studenter på en och samma dag från ett 10-tal gymnasieskolor.

De bägge styrelserna består av 16 personer i vardera med speciella uppgifter för var och en. Till den yngre styrelsen, som kallas fanborgen, rekryteras gymnasister från näst sista årskursen. De ansöker om att komma med. Varje höst görs en uttagning. Den äger rum i läroverksparken där man leker, pratar och gör samarbetsövningar för att komma fram till vilka som är lämpliga att utgöra den nya styrelsen. Kanske en förövning till kommande anställningsintervjuer? En strävan finns att så många gymnasieskolor som möjligt skall vara representerade. I den äldre styrelsen arbetar de från avgångsklassen som tidigare utgjorde fanborgen.

Officiella styrelseordförande i DGF Hanna Lidberg och ordförande i fanborgen Nellie Sundquist

Under terminen anordnar de båda styrelserna olika föreställningar och festligheter men tyngdpunkten ligger på studentveckan. Den tidigare traditionen att före skrivningarna gå runt torget med en fot i rännstenen och en i trottoaren görs i studentveckan. Stor trängsel uppstår i Graumanns hörna där man ska offra en slant i brunnen. Förr var det en 1-öring från ens födelseår som gällde. Nu finns varken 1-öringar eller mynt från varje år! Två och två läser: Diis manibus. A sensoribus me defendito som finns skrivet på en skylt. Sedan 1968 behöver dock ingen ängslas för censorer! Efter denna procedur samlas man i ring runt torget för att så samtidigt som möjligt sätta på sig de vita mössorna medan studentsången sjungs av fanborgen.

Under veckan går också studentbalen av stapeln. Dalasalen kan ta emot 500! Dansen är inte längre det viktigaste. Musikuppträdanden och en 3-rätters middag avnjutes. Fram mot natten tågar de blivande studenterna i grupper upp mot Jungfruberget där var och en lägger en sten på röset vid Högtäkt. Korvgrillning de år som ej eldningsförbud föreligger!

Själva studentdagen inleds för de flesta med champagnefrukost. På eftermiddagen springer de nybakade studenterna ut från sina olika skolor och uppvaktas som förr. Gemensamt tågar man runt till musik av Musikkonservatoriets orkester. På torget står olika fantasifulla fordon beredda för hemtransport, men innan dess åker man klassvis runt på flak och olika större fordon ivrigt sjungande.

Det är ett stort åtagande de båda styrelserna har att kunna hålla liv i den gamla föreningen. Mycket har förändrats sedan föreningen föddes, inte bara storleksmässigt och med andra skolformer. 1923 fördes frågan upp om kvinnliga gymnasister skulle få bli medlemmar. Året därpå ansökte två om medlemskap. Det blev avslag!

I dag har föreningen två kvinnliga ordförande!

Text och bild: Eva Asplund

Ett 60-årsjubileum

Klass LIV-58 träffades den 8 juni i år (2018) på Buskåkers Gästgiveri i Stora Tuna. Där åt vi dagens lunch och fick våra rum. Sedan begav vi oss till Rommehedslägret, som numera är museum. Flera av de manliga kamraterna hade vistats där under sin lumpartid. Så for vi in till Borlänge och blev visade Jussi Björlingmuseet, något jag varmt kan rekommendera. Vi återvände så till Buskåkers Gästgiveri för supé. Efter maten underhöll Sven Berger, hans bror Rolf och Håkan Kyhle med musik. Sven hade tagit med blockflöjter som han delade ut till de ovan nämnda.

Småningom blev det dags att gå till sängs för att vara pigga inför nästa dags aktiviteter. Det blev inte någon sovorgon precis. Efter frukost begav vi oss till Stora Tuna kyrka där vi fick en intressant guidning av vår klasskamrat Torbjörn Fulton. Nästa programpunkt var i Falun med den sedvanliga fotograferingen på läroverkets trapp. Då hördes musik i närheten och Birgitta Fryking sprang raskt iväg och frågade om de inte ville spela för oss. Det var en orkester från Stockholm och den skulle senare på kvällen ha konsert i Falun. Den kom och underhöll oss en stund. Så fick vi skynda vidare – en båttur på sjön Runn med Slussbruden väntade. Ombord åt vi lunch och njöt av det vackra vädret. Efter två timmar var vi tillbaka i Falun och där skiljdes våra vägar för den här gången.

Jag vill passa på att tacka Bosse Rydin som hjälpt mig med alla utskick och även ett stort tack till Torbjörn som alltid är vår förnämlige guide. Icke att förglömma ”pojarna” som underhöll oss efter maten – stort tack till Sven, Rolf och Håkan!

Birgitta Nordling, foto: Birger Nordin, Rolf Berger

Storträffen 2017

Ett hundratal Falukamrater sitter på Grand hotell en vacker dag i maj. Det är Storträff, lunchen är uppäten och årsmötet avslutat. Alla väntar på tecknet att bryta upp för att gå stadsvandring. Då kommer en man in i salen. Han är i övre medelåldern klädd i mörk kostym av tidlöst snitt. Han börjar tala om den fattige och önskade pojken Axel, född i ett småländskt torp år 1893. Det var en pojke som med tiden skulle bli Grand Hotells förste ägare. ”Och det är jag som är Axel”, säger mannen, ”Axel F. Lindmarker”. Under några sekunder far en förvirrad tanke genom mitt huvud: Är det där hotellmannen Lindmarker som det talades om i mitt barndomshem, han som var pappa till journalisten Ingmar Lindmarker och farfar till teveankaret Anna Lindmarker? Mannen som står där kan väl inte vara född 1893? Men, så kan god scenkonst fungera. Mannen framför mig är Magnus Hård af Segerstad, som här skickligt gestaltar hotellmannen Lindmarker efter en text av Örjan Hamrin.

Vi Falukamrater får oss till livs berättelsen om mannen som gjorde en rejäl klassresa. Uppåt, uppåt på den svenska och utländska hotellkarriärens stegpinnar klättrade Axel F. Lindmarker, född Axel Fabian Johannesson. Från Järnvägshotellet i Ljungby via Savoy Hotel i London, Hotel Carlton i Paris, Fenixpalatset i Stockholm till Grand Royal i samma stad, tog sig den ambitiöse unge mannen med sina inhämtade färdigheter som hovmästare och kunskaper i främmande språk. Trettiofyra år gammal hamnade han i Falun, då en håla jämfört med platser där han tidigare verkat.

Axel F. köpte in Centralhotellet på Åsgatan och snart föll hans blickar på Nya Hotellet, snett över gatan, med mer svängrum för en man med stor-slagna idéer. Nya hotellet som centralpunkt för en Dalaturism av flottare snitt! Han köper det. Grand Royal i Stockholm är förebilden i ombyggnads-planerna. Storhetsmani eller realiserbara visioner? Tja, det beror på hur man ser det. 1933 försätts Lindmarker i konkurs och

hans båda hotell säljs på exekutiv auktion. Innan dess har han dock gjort en genomgripande renovering av Nya Hotellet – och gett det ett nytt namn: Grand Hotell. Det har blivit Sveriges tredje finaste hotell. Med rum toppmoderna för sin tid, med en orientalistiskt inspirerad innergård där en springbrunn porlade. En matsal smyckades med väggspeglar signerade Edward Hald och Simon Gate, Sveriges ledande glaskonstnärer. Och så salen där vi Falukamrater nu sitter – ”Lustgården”. Uppkallad efter Karlfeldts diktsvit ”Fridolins lustgård” och dekorerad med Jerk Werkmästers väggmålningar i ljusa färger mot en pastellgrön fond. Bildsvit för bildsvit berättar Axel F. för oss om illustrationerna och han tyder språkbanden med Karlfeldts dikter.

Så tar en vandring utomhus vid under sedvanligt sakkunnig ledning av Örjan Hamrin. Snart står vi på Kristinegatan i slutningen upp mot Stora torget. Örjan berättar om byggnader tillhörande Stora Kopparbergs Bergslag. Ett stenkast längre bort låg det imposanta Centralpalatset utmed Stora Torgets södra sida, byggt i slutet av 1890-talet i tidens lätt överlastade elegans. Palatset föll inte efterkrigstidens stadsplanerare i smaken. Redan 1947 togs de stora balkongerna bort och snart också paradfönstren. Den ljusgula fasaden blev stramt grågrön och övervåningen kapades.

Vår vandring avslutas vid läroverket, där liberale riksdagsmannen och sedermera kommunalpolitikern Ernst Lyberg dyker upp. Genom Magnus Hård af Segerstad berättar Lyberg engagerat om ett av sina favoritprojekt, anläggandet av en park framför läroverksbyggnaden och plantering av en mångfald trädsorter. "Hit tog biologiläraren 'Klibben' ut oss för fältstudier", viskar en Falukamrat, årgång 59, i mitt öra.

Inne i läroverkets stiliga aula i vitt och dalablått, får vi träffa ytterligare en historisk person, Carl Jonas Dahlbäck, skolans förste rektor från 1865. Dahlbäck var en kraftfull skolledare, ibland kanske väl hård. Själv förklarar han dock bestämt för oss att han är en rättvis, om än sträng, rektor. Storträffen avslutas sedvanligt med festmiddag då Falukamrater går till bords till tonerna av Im Zeugeunerlager, framförd av falustudenten Calle Wetterhall med blåsare. Under middagen sjungs unisont "Du gamla klang och jubeltid" och andra godbitar. Från måltiden i Dalasalen går vi så över gården till Dalregementets vackra officersmäss för att fortsätta våra samtal i smårummen, hänga i baren och dansa till JazzinTime.

En eloge till arrangörerna av Storträffens lyckade program och festligheter!

*Text: Helene Carlbäck,
Foto: Hans Mählberg och Björn Ristner*

Ordet

Vägen hem var lång och spännande. Hon sparkade på stenar och slängde med skolväskan. Det gjorde ingenting att vägen var lång, desto mer tid hade hon att hitta på nya sagor.

Hemma. Mor stod i dörren och såg allvarlig ut. Lillasyster har ... Mer ville storasyster inte höra. Hon vände, sprang nedför vägen. Ingen följde efter. Ordet, hon ville inte höra Ordet. Så länge hon inte hört det var hon räddad. Hon gick förbi slaggvarpar och gula mullhögar och tillbaka till den tomma skolgården.

Äntligen var frukostrasten över. Skolka vågade hon inte. Hur rädd hon än var – skolka fanns inte i hennes föreställningsvärld. In i klassrummet. Fröken såg medlidsamt på henne. Det var tråkigt det där med lillasyster, sa fröken. Storasyster höll för öronen, ville inte höra. Tänk om fröken skulle säga Ordet.

Rast. Mellansyster kom emot henne. Nej, nej, ville hon skrika, jag vill inte höra. Hon sprang runt skolan, mellansyster efter. Tack och lov ringde det in. Timmarna gick, skoldagen var över. Vad skulle hon göra nu? Hem kunde hon inte gå. Hemma fanns Ordet. Hon tog sin skolväska och började gå åt andra hållet, förbi skolan, förbi Knut Lindholms speceriaffär som var granne med Falu-Kuriren, över ån, ner mot Stora Torget med de lockande skyltfönstren. Mitt på det kullerstenslagda torget stod Engelbrekt, som alltid på vakt utanför Kristine kyrkas tegelstenskoloss. Hon korsade paradstråket Åsgatan flankerat av Bergslagens huvudkontor och stadens finaste klädaffär, hon gick uppför backen, förbi Valhalla, stadens flickskola. Fort bort därifrån, förbi Stadsparken där man på vintrarna åkte skridskor på den bottenfrusna svandammen. Där låg ett hus hon bott i några månader som liten. Hennes enda minne därifrån var hur hon hoppade från barnflickans axlar rakt ner på en öppen kryddbuck av metall. Smärtan var nästan olidlig men störst var rädslan. Blod på golvet. Hon försökte smita ut i trädgården men breda blodspår visade vart hon gått. Hon mindes inte mer. Hade de blivit arga? Det brukade bli arga när hon ”ställt till något”.

Vidare, dit staden tar slut och vägen skuggas av mörk skog. Hon gick förbi sanatoriet. Hon visste att det fanns barn där också, en klasskamrat hade försvunnit dit. Sedan hade alla i klassen blivit testade och ”calmettade”. Tbc, barnförlamning och scharlakansfeber var alla föräldrars skräck. Hoppa inte i löv, ät inte nedfallna äpplen, hette det. Benen kändes tyngre och hon blev hungrig, hon hade inte ätit något sedan morgonens avskydda havregrynsgröt. Träden kastade långa skuggor över vägen, enstaka bilar körde förbi, trafiken var inte så tät under krigsåren. Skolväskan slängde och dinglade – handtagets metall började skära in i handen. Hon stannade. Hade det hänt, hade det hänt? Vågade hon gå hem? Skulle hon få höra Ordet, det hon fruktade mest? Ordet som hon knappt tordes tänka.

Det började bli mörkt, husen såg större ut i skymningen och affärerna hade redan stängt. Kyrkklockan visade på sju, så länge hade hon aldrig varit ute förut. Skulle de bli arga på henne för att hon varit ute olovandes? Men om Ordet var sant, skulle de då bry sig? På långt håll såg hon gruvan, hon kom närmre och närmre, svängde förbi museet och så var hon hemma.

Var har du varit? Mor såg trött ut men verkade inte arg. Inifrån hördes lillasysters röst. Lillasyster? Hon slängde skolväskan och rusade in. Där satt lillasyster omgiven av kolapapper och leksaker. Allt godis är slut, sa mellansyster. Det finns mat i köket, sa mor. Sedan måste ni lägga er.

Hon behövde inte höra Ordet. Lillasyster hade ramlat men fastnat på en avsats och blivit räddad av en kedja av gruvarbetare. Lillasyster var bara tre år, förstod inte så mycket men hade fått stanna i sängen hela dagen. Grannar och bekanta hade kommit med leksaker. Och godis som hon och mellansyster delat på. Vilken lycka!

Änglavakt, skrev Falu-Kuriren. De skrev inte Ordet.

Ingrid Melin

Falu Gruva på 40-talet, Bild: Wikimedia/Wikipedia

Ett mellan- jubileum

Söndagen den sjunde juni firar vår klass R IV⁴, studenter 1960, femtioåttårsjubileum. Vi lämnar Dalarna och ses i Stockholm.

Våra värdar är Esbjörn Adamsson och Anders Schuber. Vi är 19 som träffas varav 12 är från klassen. Vart femte år har vi jubilerat i många år nu, men de senaste åren har vi stoppat in träffar däremellan. I år är det tre par som på grund av sjukdom inte kan vara med.

Dagen börjar med lunch på hotell Hasselbacken där vi är inkvarterade. Det är en lite sval junidag men vi sitter utomhus. Sorlet stiger snabbt! Vi börjar direkt där vi slutade för tre år sedan.

Stockholm är underbart vackert, inte minst i försommartid. Färden går via Hammarby Sjöstad, Sicklauddsbron, Söder Mälarstrand, Grubbensparken, Stadshagen och Hjorthagen. Vi stannar till och promenerar i de olika kvarteren, får ta en båtutur över Hammarbyhamnen och bjuds på eftermiddagskaffe i Stadshagen.

Våra värdar tar oss ut på en hemlig bussresa. Med professionell guidning av Esbjörn får vi se, för de flesta av oss okända, både gamla och nya områden. Vi bjuds en spännande arkitektur!

En kort vila före middagen på hotellet. Vi har blivit äldre, det blir en tidig kväll!

Nästa morgon tar vi en promenad till Rosendal och avslutar där med en liten måltid bland blommor och blad. Dags att ta farväl. Vi konstaterar att vi kan vara lyckliga som fått gå i denna trevliga klass. 2020 träffas vi igen och hoppas vi blir fler då!

Text: Eva Asplund

Bild: Eva Asplund och Jan Bunner

Pedagogerna

Högre allmänna Läroverket i Falun var den bästa skolan inte bara i Falun utan även i Dalarna och i Svealand. Norrland räknades inte och om södra Sverige visste vi inte så mycket. Lärarna var de bästa som fanns. Ingen ifrågasatte vad vi fick höra. Vem som skapat dessa föreställningar visste vi inte. Vi beundrade och älskade vår skola som den bästa. Lärarna var så populära att de flesta fick smeknamn. Eller var det öknamn? Det var svårt att avgöra om ”Spiken” och ”Turken” verkligen var smeknamn. Lärarna var mycket kunniga i sina ämnen. Många kallades lektorer. En del var dessutom duktiga att undervisa så att vi förstod vad de sa. Detta trots att de inte var pedagogiskt utbildade. Folkskollärarna var utbildade på seminarium och hade lärt sig hur man undervisar. Läroverkslärarna hade ingen pedagogisk skolning. Det räckte med att de kunde sitt ämne.

Jag pekar inte ut någon men alla var inte bra. En del var riktigt dåliga. Med mina kunskaper från livet efter gymnasiet kan jag konstatera att lärarna var fast i katederundervisningen och snappade inte upp nya strömningar i pedagogiken. Min egen första erfarenhet av undervisning var när jag efter gymnasiet utbildades till skidlärare. Det var en fin examen med hög status. Vi åkte längd, utför och hoppade i backe. Stor del ägnades åt olika sätt att lära ut. Vi fick prova metoderna praktiskt på olika elevgrupper.

Man tog intryck med hjälp av alla sinnen. Att lära ett barn att svänga i skidbacken går ut på att visa. Gör som jag gör. Det går inte att verbalt förklara svängens mekanik. Andra förstår direkt hur man svänger. De känner själva hur de ska göra. Litet äldre vill veta varför man trycker på dalskidan. Vad händer? Tekniken är viktig. Titta, lyssna, känna, prova.

Läroverkslärarna på min tid hade nog aldrig hört talas om olika inlärningsmetoder. Man behandlade duktiga och dåliga elever på samma sätt. Efter de förfärliga lappskrivningarna fick man ingen feedback på de fel man haft. Att det skulle kunna höja motivationen hos slöa elever var otänkbart. Det fanns inga redskap för detta.

Som flyglärare måste man vara rädd om sina elever. Undervisningen var dyr, alla skulle få rätt undervisning så att de lyckades. Eleverna var extremt motiverade, men kanske ändå inte klarade vad de förväntades kunna. Ämnet var komplext. En mycket lyckad metod som vi ofta tog till var att helt enkelt byta lärare istället för att underkänna eleven. I läroverket hade jag i princip samma lärare i flera år. I SAS flygskola fick svagt presterande elever en eller flera extra lektioner. I Läroverket kunde man få sitta kvar, som det hette, det vill säga gå om en hel klass. Detta gjorde min bror för att få högre studentbetyg och därmed komma in på läkarlinjen.

Text: Nils-Magnus Lobenius, foto: delar av lärarkollegiet ur 1956 års skolkatalog

105:e och sista gången vid Falu Högre Allmänna Läroverk 1968

Den 26 maj 2018 samlades 94 av 203 (varav 14 avlidna) studenter från 1968 till en träff i Falun för att fira femtioårsjubileum. Vi var nio klasser (begreppet ”ring” avskaffades 1966), fyra Allmän, två Latin och tre Real som gick ut 1968, alla treåriga. I hela landet tog cirka 27 000 abiturienter, motsvarande 12 % av åldersklassen, studenten det året. Vi Falustudenter har sedan träffats vart femte år med varierande antal deltagare. Den här gången var responsen rekordstor: Av 189 nu levande svarade drygt 130 på vårt upprop och som sagt 94 var det som dök upp – från Schweiz i söder till Särna i norr.

Återseendet är lika glatt varje gång, men antalet ”va?” hörs allt oftare i lokalen i takt med det ökande antalet hörapparater. Vi är fyra personer (Jan-Olof Montelius, Åke Wänn, Lars Gustafsson och undertecknad) som har hållit i trådarna under åren med Lars G som pådrivande och sammanhållande länk. I år var det dock första gången utan Lars, som har lämnat oss. Men med hans grundarbete var det ett relativt lätt jobb att kalla alla till Falun.

Vi var den sista kullen studenter vid läroverket innan gymnasieskolan tog över. Vi skrev våra studentskrivningar under året i olika ämnen beroende på vilken inriktning vi hade, men det avslutades den sjätte mars med svenska som alla fick skriva. Vi examinerades under tre dagar, 13–15 maj, under överinseende av tillresta censorer i ett antal ämnen. Jag, som realare, ”åkte upp” i matte, kemi och engelska. En påfrestning som dagens ungdomar slipper, men som vi alla klarade oss igenom. Den sista studenten vid Falu HAL blev Jan Vestmyr i RIIIc, vilket uppmärksammades av vår rektor Valter Lannermark med en liten present. På kvällen den 16 maj samlades alla studenter på restaurang Kullen där vi festade kvällen lång. Som en gest från GFK fick alla 68:or ett års medlemskap. När man tittar i matrikeln är vi dock inte så många kvar från den årgången.

I år samlades vi på lördagseftermiddagen 26 maj vid gamla Läroverksbyggnaden (idag Kristineskolan) där en av skolans nuvarande vaktmästare, Sune Bergman, hade gjort en liten utställning från 1968 i foajén. Det var allt ifrån aktuella popgrupper, politiker och andra kändisar samt händelser från 1968. De som önskade fick möjligheten att under Sunes ledning återbekanta sig med de gamla lokalerna. Det är inte mycket som är sig likt längre inne i skolan. Den gamla entrén och de nötta trappstegen upp till tredje våningen finns dock kvar. Aulan finns också kvar även om man numera sitter vänd mot norr i stället för öster. Det gamla biblioteket med mumien finns kvar på södra vinden. I övrigt är alla lektionssalar omgjorda och anpassade till modern undervisning. Från sommaren 2019 kommer skolan att stängas helt under ett år för total renovering. Det återstår att se vad som blir kvar efter den.

Efter visningen av skolan var det dags för sedvanlig fotografering framför gamla entrén innan vi samlades i Kristineskolans matsal, som är en tillbyggnad mellan gamla skolan och annexet. Någon speciell agenda behövde aldrig sättas upp. Efter att jag hälsat välkommen tog vi oss an den uppdukade buffén från Rappans Catering och sedan var det omöjligt att göra sig hörd över det ljudliga sorlet i lokalen. Det är inte många av oss, som har någon av sina

lärare kvar i livet, så vi beslöt att inte bjuda in någon. Vi hade fullt upp med att gå igenom alla minnen från det sena 60-talet.

Eftersitsen fortsatte hos Åke Wänn i gamla Elsborgskyrkan på Hyttgatan 28, mitt emot OKQ8. På småtimmarna släntrade så ett antal glada och trötta 65-plussare hemåt i den ljumma vårnatten. Till skillnad från för 15 år sedan då vi klafsade hem i 10 cm blötsnö, som ramlat ner under kvällen.

Text och foto: Per Gilén

Höstträffarna 2017 och 2018, Dalkarlsvägen och Dalaresan

Dalkarlsvägen 2017

Ett sjuttioal Falukamrater samlades till sedvanlig höstträff på Myntkabinetet, ett stenkast från Kungliga slottet. Uppförd för 350 år sedan har byggnaden genomgått ett otal om- och utbyggnader av skiftande ägare under århundradena. På 1920-talet köptes huset av Stockholms stad, och uppdraget att göra en genomgripande ombyggnation gavs till Ferdinand Boberg. Perfekt koppling till vår förening – Boberg föddes ju i Falun och tog studenten där 1878!

På programmet för höstmötet stod ”Dalkarlsvägen i bilder, ord och ton”. Två artister med kärlek till Dalarna och talang att visa upp den, roade oss i halvannan timme. Trons Lasse Mattson, fotograf och estradör, visade bilder och berättade, medan musikern Byns Mats Larsson kompletterade med humoristisk framtoning och musikalisk fullträff.

Den historiska bakgrunden till Dalkarlsvägen är de arbetsvandringar som kullor och masar företagit alltifrån 1600-talet till en bit in på 1900-talet, med en toppunkt kring förra sekelskiftet då närmare sju tusen personer gav sig ut på vägarna. Vandringarna framtvingades av ständiga omskiftningar av jordbruksmark i Dalarna, som gjorde folk på landet arbetslösa. Så de gav sig iväg för att skaffa jobb som murare, snickare, mursmäckor.

Den moderna Dalkarlsvägen, från Mora till Stockholm, har betrampats ett tiotal gånger under de senaste tjugo åren. Somliga vandrare går hela sträckan på trettiosex mil (det tar tolv dagar) medan andra hakar på under vägs och väljer en eller flera etapper.

Till oss åskådare delade Trons Lasse med sig av sin rika bildskatt från vandringarna. Och berättade historier. Ett år togs man emot av dåvarande landshövdingen Ulf Adelson som generöst lät några vandrare sova över i residenset på slottsbacken. ”Glöm bara inte att låsa efter er när ni går härifrån i morgon”, hade Adelson sagt. Det kan man kalla tilltro till folk!

Längs dagens Dalkarlsväg passeras historiska platser som Stäket, där den stora Daldansen bröt ut på 1700-talet som en del i en större upprorsrörelse; svenska allmogen visade sitt missnöje med frihetstidens ”herreregering”.

Efter denna fina föreställning avslutades höstträffen 2017 med läcker lax och goda samtal Falukamrater emellan.

Text: Helene Carlbäck, foto: Birgitta Lundholm

Dalaresan 2018

Höstträffen 2018 hölls i Falun; för dem som reste med gemensam buss från Stockholm alternativt Uppsala blev det ett utvidgat program. I Bergslagen nära gränsen till Dalarna, klev nämligen Örjan Hamrin på och resenärerna fick en förstklassig guidning genom det gamla gruvlandskapet kring Norberg, med rester av hyttor, masugnar och gruvhål. Norberg är inte en ort, berättade Örjan – det är en hel trakt.

Ändå finns förstås orten Norberg, en gång i tiden så betydelsefull för bearbetningen av kopparen från Falu gruva. I uppteckningar från 1600-talet går Norberg under beteckningen ”Gamla byn” och är då en stadsdel i Falun! Bussen stannade där för paus. Elsa Anderssons anrika konditori frekventerades, tangobakelse serverades. Och den dekorativa arkitekturen i Norberg besågs.

Så gick färden vidare, med ytterligare berättelser om landskapet vi reste igenom. Fortsatt mycket intressant; välbefinnandet förhöjdes av att det var en rasande grann höstdag att beundra genom bussfönstren.

Slutmålet var alltså Falun. Vi landade vid Pelle Bergs backe på Kvarnberget där kamrater bosatta i Falun med omnejd väntade. Dags för Emma Zorn, presenterad av Birgitta Sandström, konstvetare, tidigare chef för Zornmuseet i Mora och författare till boken ”Emma Zorn”.

En spännande berättelse i ord och bild fick vi ta del av, om Emmas resor, dräkter, umgängesliv och äktenskapet med Anders Zorn – som knakade i fogarna, men höll. Efter föredraget gavs möjlighet att köpa signerade exemplar av Birgittas bok. På det följde en välsmakande lunch i Cariannas restaurang och det efterlängtrade umgänget med Falukamrater.

Ytterligare en guidad tur avslutade Höstträffen 2018, när Örjan visade oss det ”nya Falun”, dvs nyuppförd bebyggelse i form av villor och bostadshus i stadens södra omgivning. Spännande arkitektur och boendeplanering! Därefter bar det hemåt mot Gävle, Uppsala och Stockholm.

Text: Helene Carlbäck, foto: Wikipedia

DIN RESA BÖRJAR HOS

Björcks Resor

JÄRNAGATAN 1 • SÖDERTÄLJE • 550 192 15
VARD 9-18 • LÖRD 10-15
www.bjorcks.se

Våra prioriterade partners

ÖREBRO
SCANDORAMA

StenaLine

NG LI

TALLINK SILJALINE

BIRKA CRUISES

apollo

HURTIGRUTEN

VING

Hjärtligt välkommen till
**Clarion Collection
Hotel Bergmästaren**

Vi bjuder alla våra
gäster på kvällsbuffé!

Beläget mitt i city med
egen stor fri parkering
på innergården.

Härlig relax-avdelning med bubbelpool och bastu.
På "Bergmästaren" trivs man och kommer åter....

Bergsskolegränd 7,
791 30 FALUN
Tel. 023-701 700
cc.bergmastaren@choice.se
www.bergmastaren.se

BERGMÄSTAREN, FALUN
BY NORDIC CHOICE

Centralt B&B med 13 sängar
fördelade på 5 rum.
Enkel-, dubbel- och familjerum.
Frukostbuffé (övervägande
ekologisk), linnelakan, handduk och
slutstädning ingår.

Bergshauptmansgatan 23A, Falun
+46(0)76-026 37 00
Kopparstugan@hotmail.com • www.kopparstugan.se

FALU
EMALJ
SKYLTLAR

FALU EMALJSKYLTAR AB

För dig som önskar en skylt
utöver det vanliga

Välkommen att bli vår kund du också!

Tunnbindarevägen 1, Falun Tel: 023-189 60 www.faluemaljskyltar.se

ABENIUS ENERGI AB

FÖR ENERGIDEKLARATION AV BYGGNADER,
ENERGIBESIKTNING OCH RÄDGIVNING

Ocab i Dalarna
stöder Gamla Falukamrater

**ASPLUNDS RÖR
I FALUN AB**

Stöder

Gamla Falukamrater

Dalasalén

restaurang - evenemang - catering

Telefon 023-183 82

www.dalasalén.se

STYRELSE I FÖRENINGEN GAMLA FALUKAMRATER 2018

<p>Ordförande Helene Carlbäck Folkparksvägen 164, 126 77 Hägersten Tfn 070-659 80 25 helene.carlbaeck@gmail.com</p>	<p>Klubbmästare Eva Asplund Bergsmansgränd 22, 791 73 Falun Tfn 070-416 42 10 eva@splund.se</p>
<p>Vice ordförande Jan-Olof Frykman Gyllenhjelmsgatan 9, 645 30 Strängnäs Tfn 070-741 18 25 jan.o.frykman@telia.com</p>	<p>Ledamot Hans Mählberg Ringgatan 11 N, 752 17 Uppsala Tfn 070-526 83 59 hans.mahlberg@telia.com</p>
<p>Sekreterare Anna-Carin Ousbäck Norra Agnegatan 36, 112 29 Stockholm Tfn 076-139 57 51 anna-carin.ousback@telia.com</p>	<p>Falugruppen (adjungerad) Kerstin Birath Jansson, Spanngatan 15, 784 54 Borlänge Tfn 070-563 78 10 kerstin.jansson@yahoo.se</p>
<p>Skattmästare Susanne Abenius Döbelnsgatan 24 D, 752 37 Uppsala Tfn 070-220 13 20 susanne.abenius@telia.com</p>	<p>Falugruppen (adjungerad) Håkan Andersson Engelbrectsgatan 66, 791 73 Falun Tfn 070-517 51 55 hakan46.andersson@telia.com</p>
<p>Matrikelansvarig Marianne Karlén Canadastigen 1, 181 46 Lidingö Tfn 070-743 26 86 mariannekarlen@hotmail.com</p>	<p>Revisorer Kerstin Storåkers, Claes Östberg (ny) Suppleanter: Sven Hamp, Lars Fälldin (ny)</p>
<p>Klubbmästare Barbro Nordwall Nedre Egilsvägen 40, 152 57 Södertälje Tfn 070-610 87 96 barbro.nordwall@telia.com</p>	<p>Valnämnd Harald Asplund (ny), Magnus Viberg Suppleant: Mikaela Eckerberg</p>
<p>Klubbmästare Birgitta Fryking Larsson Lovisingatan 7, 151 73 Södertälje Tfn 070-328 74 35 birgitta.fryking@telia.com</p>	